276356 - Satış, ancak malın sahibi yahut malın sahibinin izin verdiği kimsenin satışıyla sahih olur

Soru

Paramı faiz şüphesinden ötürü bankaya koymak istemediğim için, onları muhafaza etmek maksadıyla bir arsa satın almak arzusundaydım. Bir simsardan arsa sordum, bana 210 bin olduğunu söyledi. Arsa ile ilgili anlaştık, arsayı gördüm ve bedeli kendisine verdim.

Fakat imza sırasında fark ettim ki, o kimse aslında bu arsayı başka birinden 175 bine satın almış, alıcı kısmı boş bırakılmış; benim ismim oraya yazıldı. Akitte yazılı olan bedel 175 bin idi, hâlbuki ben 210 bin ödemiştim.

Bu işte şüpheli bir durum yahut faiz var mıdır? Çünkü arsayı kendisinden satın aldığım kişi, arsanın asıl sahibi değil; asıl mal sahibi (simsarın amcasının oğlu) olup, kendisine vekâlet vermişti. O da bu kimseye başka bir arsa alacaktı. Benim bu alışverişimden ötürü üzerime bir haram yahut günah var mıdır? Ayrıca bu arsayı sadece malı koruma maksadıyla aldıysam, üzerinden bir yıl geçtiğinde zekât vermem gerekir mi, oranı nedir?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi:
Sana arsa satan kimseye gelince: Bir kimse, meselâ arsa almak üzere vekil tayin edilse, gidip o arsayı satın alsa, sonra da sahibinden izinsiz olarak onu satıp ondan kâr elde etse, bu kâr kendisinin değil, ancak vekâlet verenin hakkıdır. Ona helâl olmaz. İster vekâlet veren için başka bir arsa satın alsın ister almasın, fark etmez. Çünkü aldığı ilk arsa, zaten asıl malik adına alınmıştır; satışı da onun adına olmalıdır.

Tirmizî (1258), Ebû Dâvûd (3384) ve İbn Mâce (2402)’de rivayet olunduğu üzere:

Urve b. Bârikî (radıyallahu anh) şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bana bir dinar verdi ve "Bununla bana bir koyun satın al" buyurdu. Ben de iki koyun aldım, sonra onlardan birini bir dinara sattım. Geriye bir koyun ve bir dinar kalarak Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e getirdim ve olanı biteni anlattım. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Allah, sağ elinin alışverişini bereketli kılsın." Sonra Urve (radıyallahu anh) Kûfe'nin pazarına çıkardı, büyük kârlar ederdi; nihayet Kûfe'nin en zenginlerinden oldu.

Merhum Muhammed Mevlûd el-Murîtânî de *Nazmu'l-Kefâf*'ında şöyle der:

"Eğer fazla bir kazanç doğarsa, o kazanç vekâlet verene aittir; adaletten sapmış olan vekile değil."

İkincisi:
Senin bu arsayı satın almanın sıhhatine gelince: Bu satan kimse, aslında malik olmayan birinin mülkünü onun izni olmadan satmıştır. Fukahânın tabiriyle bu, "bey'u'l-fudûlî"dir (yani yetkisiz satış).

Âlimlerden bir kısmı bu satışı baştan bâtıl saymışlardır; çünkü satış, malı satmaya ehil olmayan kimse tarafından yapılmıştır.

Bazı âlimler ise fudûlî satışın, mal sahibinin onayına bağlı olduğunu söylemişlerdir. Eğer malik onaylarsa satış sahih olur, onaylamazsa bâtıl olur. Bu görüş, tercih edilen (râcih) görüştür. Delili de biraz önce zikredilen Urve hadisidir; zira Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) onun yaptığı muameleyi onaylamıştır.

İbn Useymîn rahimehullah, fudûlînin tasarrufu hakkında şöyle demiştir:
"Musannifin sözünden anlaşıldığına göre bu tasarruf geçersiz olur. Ancak sahih olan görüş, malikin izin vermesi hâlinde câiz ve geçerli olduğudur." (*Şerhu'l-Mumti'*, 8/132).

Buna göre:
Senin, arsanın asıl sahibi olan (simsarın amcasının oğlu) kimseye durumu bildirmen gerekir. Eğer satışa razı olursa, satış sahih olur ve sana günah yoktur. Eğer razı olmazsa, satış bâtıl olur; arsa ona iade edilir, sen de ödediğin bedeli geri alırsın.

Üçüncüsü:

Eğer arsayı sırf malını muhafaza etmek niyetiyle aldıysan, ticaret veya fiyat artışını bekleme maksadın yoksa, o zaman bu arsa için zekât gerekmez.

Nitekim İbn Useymîn rahimehullah'a, "Bir kimse parasını arsaya yatırıyor, ama ne ticaret ne de inşaat niyeti yok; sadece malını korumak için. İhtiyaç olursa satar. Bu durumda zekât gerekir mi?" diye soruldu.

Şöyle cevap verdi:

"Hayır, zekât gerekmez. Hatta bazı fakihler derler ki: Bir kimse zekâttan kaçmak için parasını arsa ile değiştirirse, bu durumda da zekât yoktur. Ancak bu bir hiledir; hile olduğundan dolayı zekât gerekir." (*Semarâtü't-Tedvîn*).

Allah Teâlâ en doğrusunu bilendir.